Vikingetiden

I Danmark

År 800 - 1050

Jernalderen	Vikingetiden	Middelalderen
år 500 f.Kr. - 800 e.Kr.	år 800 - 1050	år 1050 - 1536

Navn: _____

Klasse: _____

Tekst & illustrationer © legoglektie.dk

Tidslinje

I Danmark betegner vi vikingetiden som perioden fra omkring år 800 til år 1050. I resten af Europa kalder de denne periode for middelalder.

I år 793 angreb vikingerne Lindisfarne.

Det anses som starten på vikingetiden.

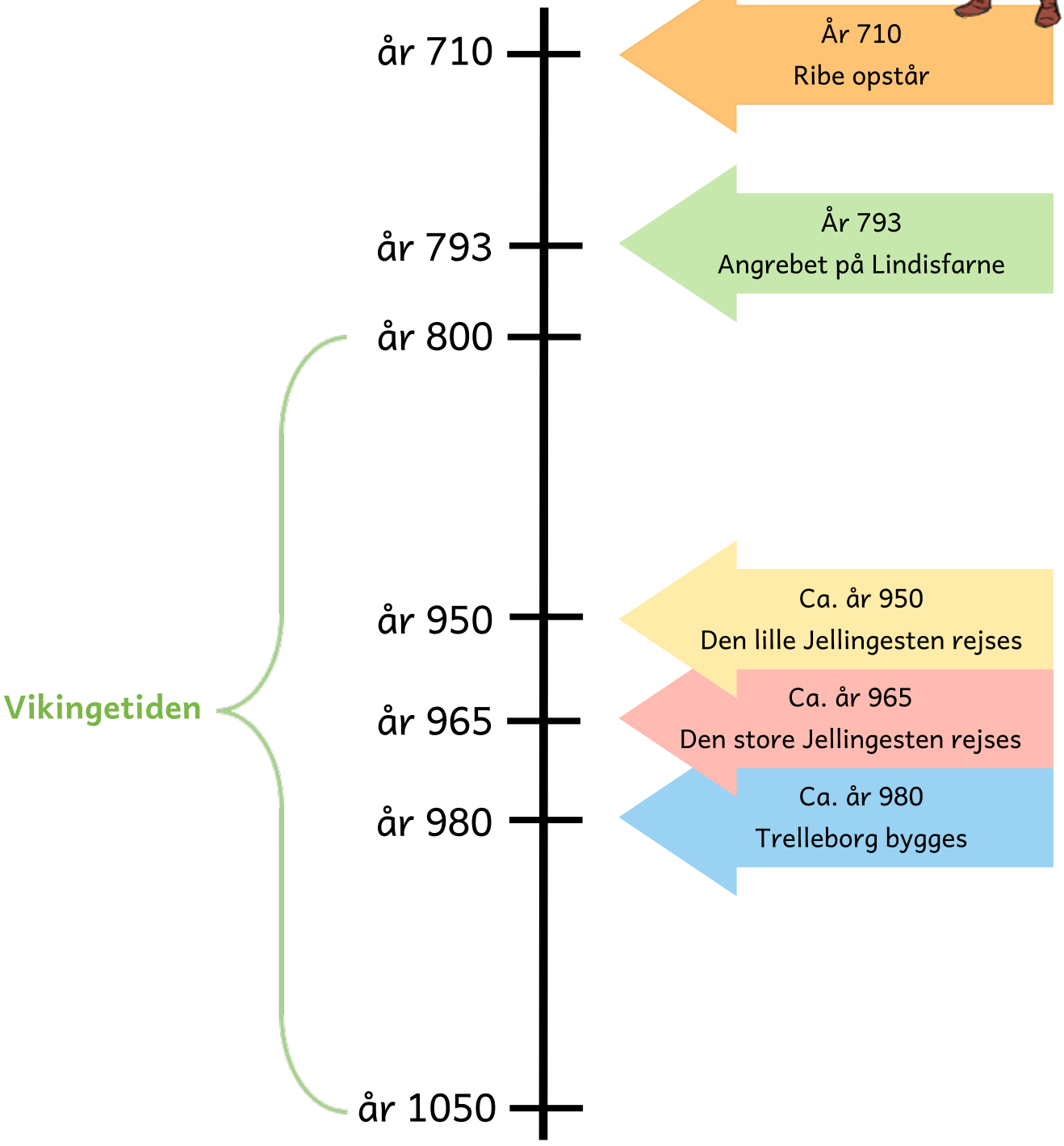

Tekst & illustrationer © legoglektie.dk

Vikingernes Danmark

Viking betyder søkriger eller sørøver, og det var lige, hvad vikingerne var.

Vikinger har altid været et særtegn for os i Danmark. Historien om vikingerne har gjort os særlige og unikke i forhold til de andre europæiske lande. I vikingetiden var vikingerne også både berømte og berygtede langt ud over landets grænser.

Danmark var et stort land i vikingetiden. Sydslesvig i Tyskland, Skåne og Halland i Sverige og områder omkring Oslofjorden i Norge var også en del af Danmark.
Senere blev også Bornholm, Blekinge i Sverige og større dele af Norge dansk.
I perioderne 1013, 1016 - 1035 og 1040 - 1042 havde Danmark erobret England.

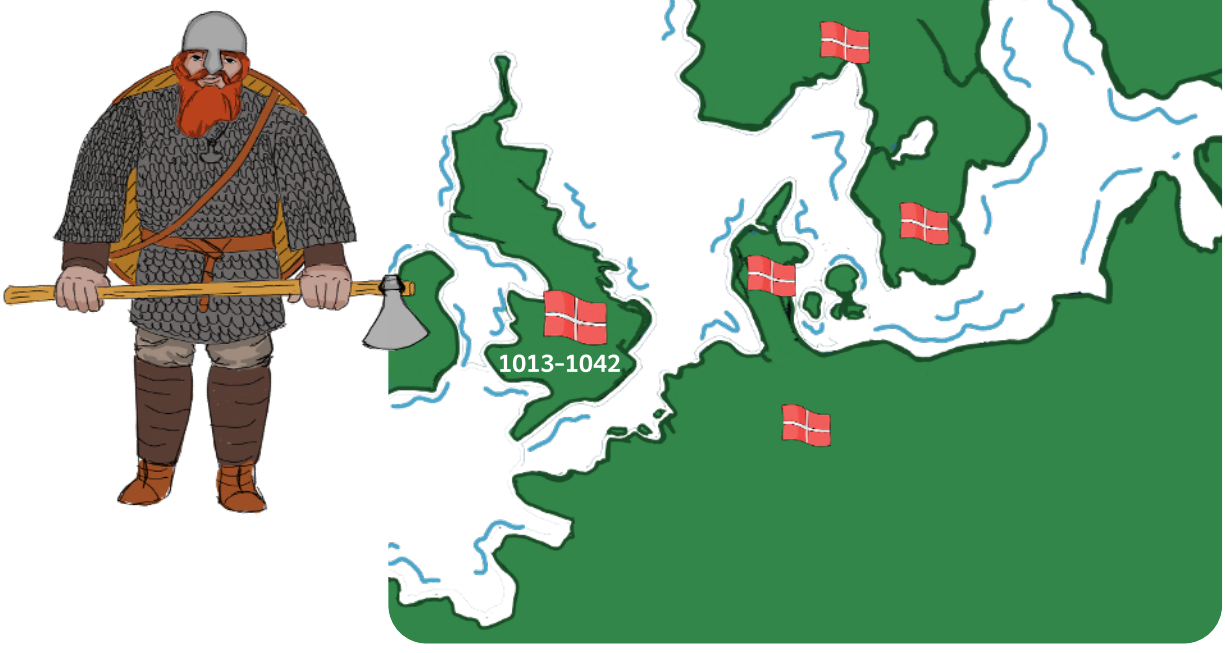

Tekst & illustrationer © legoglektie.dk

Hvor boede de?

De fleste vikinger boede på gårde, i det vi kalder langhuse. Nogle få vikinger boede i byerne, som opstod i vikingetiden.

På gården skulle dyrene og markerne passes. På marken havde vikingerne havre og byg. De dyrkede også grøntsager og hør til tøj. Der hørte ofte flere bygninger med til gården. Det kunne være lader, værksted og stalde.

Vikingerne var dygtige håndværkere, og især var de gode til at bygge. De byggede mange vikingeborge. En af disse borge er Trelleborg. Trelleborg er bygget omkring år 980. Dengang hed kongen Harald Blåtand. Han fik bygget 6 store vikingeborge.

Vikingeborgen fungerede som en fæstning, der skulle stoppe fjender. Der var ofte en voldgrav rundt om borgen. Inden for borgens mure lå landsbyen.

© ruuth

Hvordan tror du, det var at bo i en vikingeborg?

_____

_____

_____

Tekst & illustrationer © legoglektie.dk

Klasseopdelt

Vikingetidens samfund var klasseopdelt i et hierarki med kongen og stormænd i toppen. Under dem var høvdingerne placeret. Hver landsby eller område havde en høvding, som bestemte. Under høvdingene var de frie bønder og søfolk, og nederst var trælle og slaver.

Kvinderne havde ikke en plads i hierarkiet.
De var underlagt deres mand eller far.
På trods af dette, havde kvinderne alligevel
en lighed og status, som er utraditionel for tiden.

Kvinderne var frie (hvis de ikke var slaver). De var selvstændige og havde også rettigheder. I landsbyen havde kvinderne ansvar for husholdningen og børnene.
Når mændene var ude på togt, var det kvinderne der bestemte.

Tekst & illustrationer © legoglektie.dk

Hierarki

Placer de forskellige grupper i hierarkiet.

- **Bønder og søfolk**
- **Konge(r) og stormænd**
- **Slaver og trælle**
- **Høvdingen**

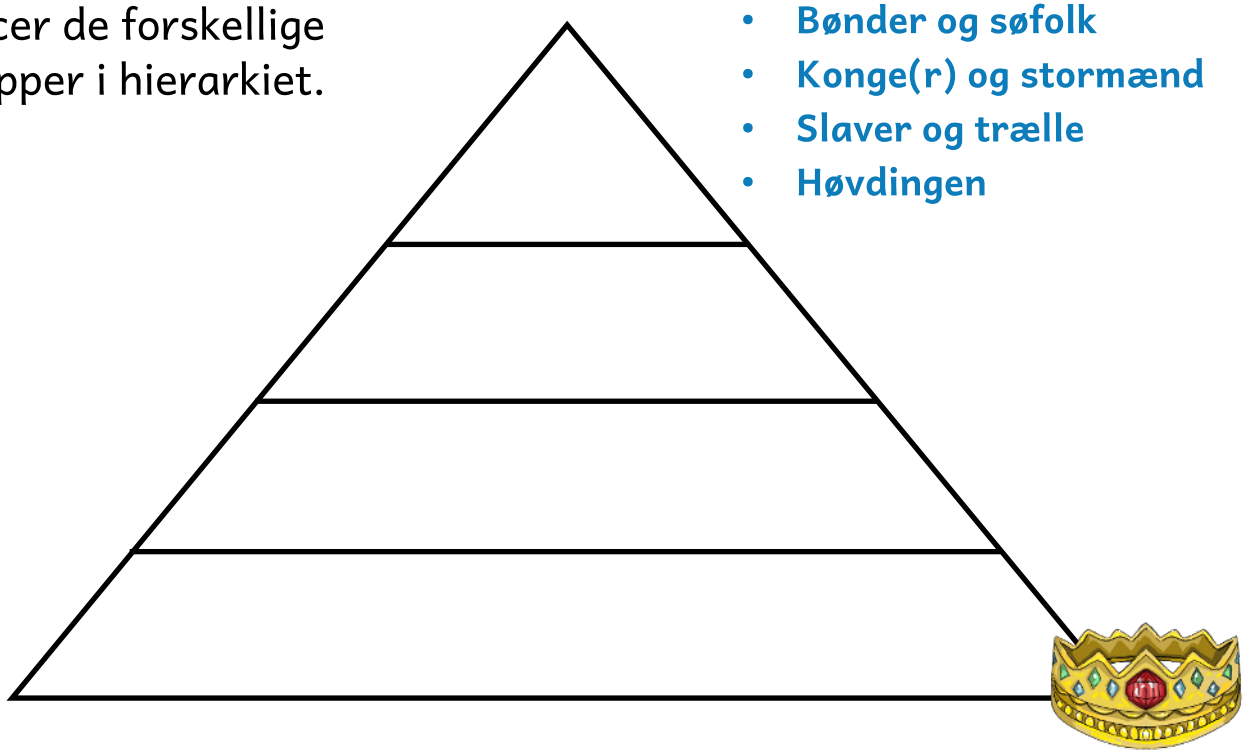

Forestil dig, at du er datter af en bonde.
Hvem må du gifte dig med?

_____

_____

Havde kvinder plads i hierarkiet og i samfundet?

_____

_____

Hvorfor?

_____

_____

Tekst & illustrationer © legoglektie.dk

Tip en 7'er

Farv det rigtige svar!

1. Hvornår angreb vikingerne Lindisfarne?

år 993	*år 893*	*år 793*

2. Hvilken funktion havde vikingeborgene?

Fæstning der skulle stoppe fjender	*Skulle vise rigdom og storhed*	*Ingen funktion. Det var bare en mur*

3. Hvem bestemte derhjemme, når vikingerne var på togt?

Kvinderne	*Slaverne*	*Den ældste søn*

4. Hvilket land hørte med til Danmark i flere år mellem 1013 og 1042?

Finland	*England*	*Frankrig*

5. Hvad betyder ordet 'viking'?

Dansker	*Sørøver*	*Tyv*

6. Vikingerne dyrkede hør på marken. Hvad blev det brugt til?

Tag til huse	*Foder*	*Tøj*

7. Hvem bestemte i landsbyen?

Høvdingen	*Kongen*	*Stormænd*

Hvis din bedstefar er 70 år, og hans far er 100 år og din bedstefars bedstefar (din tip-oldefar) er 130 år.

Hvor mange "tip'per" tror du så, vi skal tilbage for at ramme vikingerne? Faktisk skal vi kun 33 x tip-oldefar tilbage for at finde en viking i år 931.

Så din 33 x tip-oldefar var måske viking!

Tekst & illustrationer © legoglektie.dk

Vikingeskibe

Omkring vikingetiden begyndte man at bruge sejl på skibene. Det er et stort stykke stof, man spænder lodret op på skibet. Skibene sejlede med hjælp fra vinden, som fanges i sejlet. På den måde kunne vikingerne komme længere væk, når de sejlede, og de kunne komme hurtigere frem.

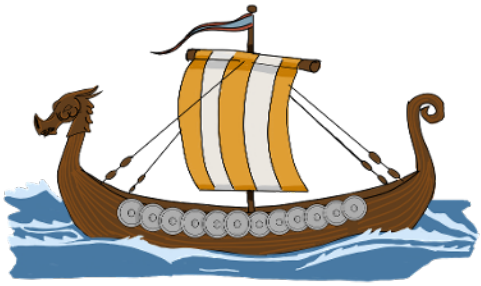

Skibene var vigtige for dem. De byggede dem af træ, og de var ofte pyntet med skjolde på siden og et dyrehoved i træ forrest.

? Hvordan tror du vikingerne fandt vej, når de sejlede?

_____

_____

_____

_____

_____

Vikingerne var dygtige sejlere. De fandt vej ved at kigge på solen og stjernerne. Solen og stjernernes placering på himlen fungerer som et kompas.

Tekst & illustrationer © legoglektie.dk

Vikingetogter

Vikingernes togter er kendt og berygtet som blodige angreb med det formål at plyndre og stjæle. Vikingerne tog også på togter for at få ære og blive berømte.

Faktisk var mange af vikingernes togter også handelstogter. De tog ud for at handle. De havde rav, uld, korn og fisk med fra Danmark. Til at starte med byttede de deres egne varer for nye varer, men senere begyndte de at betale med mønter og sølv.

? Hvad tror du, de handlede og plyndrede fra de andre lande?

_____

_____

_____

_____

Tekst & illustrationer © legoglektie.dk

Det første togt

Vi siger, at det første vikingetogt fandt sted i år 793. Øen Lindisfarne i England blev angrebet af nordiske vikinger. Der har formentlig været vikingetogter før dette, men dette er det første, vi kender til.

Grunden til, at vi begynder at kende til vikingetogterne, er fordi de blev skrevet ned. På øen Lindisfarne lå nemlig et kloster, hvor der boede munke. Historisk set har kirken tradition for at skrive alting ned. Disse munke har derfor skrevet ned, hvad de oplevede, da vikingerne angreb øen og klosteret. Det var et voldsomt togt, og mange munke blev slået ihjel.

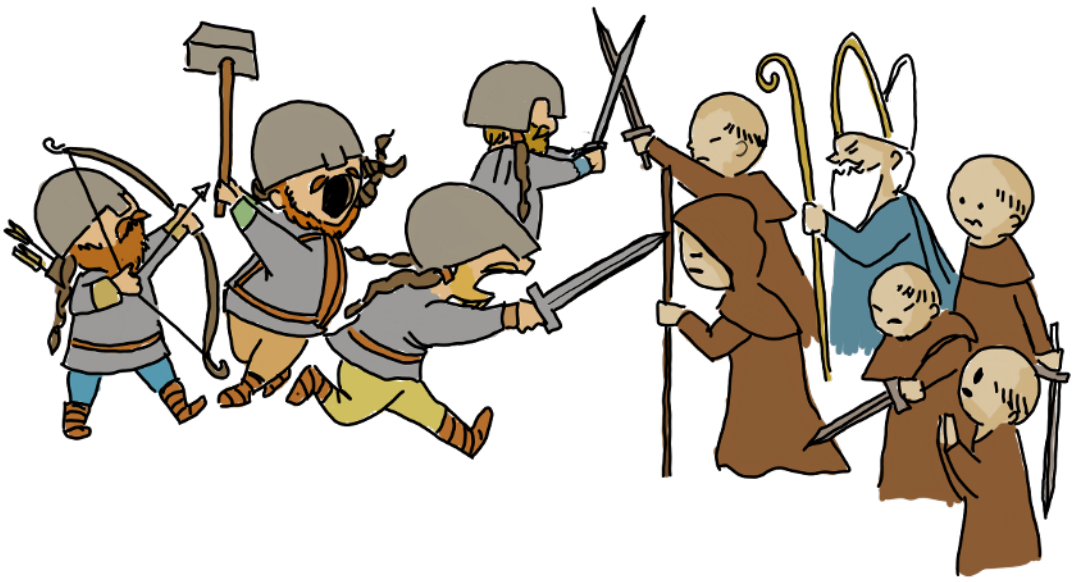

Vikingernes første togter var ikke så planlagt. De overraskede deres mål, som ofte var ubeskyttede. De gik efter skatte, som nemt kunne tages med på skibene, f.eks. sølvmønter.

Tekst & illustrationer © legoglektie.dk

Vikingetogter

Når vikingerne var ude på togt, var det for at handle eller plyndre forskellige varer. Vi kender til flere forskellige plyndringer i England. I England handlede eller plyndrede vikingerne sig til honning, vin og tekstiler. I Irland fik de slaver, skind, fisk og tekstil.
I Grønland og ved Hvidehavet fik de fat
i narhvalstand og hvalrostand.

De første vikinger kom til Grønland i år 875. I år 982 bosatte Erik den Røde sig på Grønland. Fra Grønland sejlede vikingerne til Nordamerika. I Nordamerika hentede de tømmer til bebyggelse på Grønland.

I Frankrig handlede eller plyndrede vikingerne også. Herfra fik de sværdklinger, glas, keramik, smykker og vin med hjem.
Endnu længere væk kom de også.
Nemlig helt til Istanbul.

Istanbul var handelscentrum i vikingetiden.
I Istanbul kunne de handle sig til:

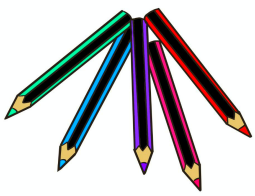

- krydderier
- silke
- farvestoffer til tekstiler
- frugt

Tekst & illustrationer © legoglektie.dk

Vikingetogter

Herunder ser du en række udsagn.
Læs udsagnet og sæt kryds ved **sandt** eller **falsk**.

✓	✗	
☐	☐	Vikingerne havde rav, uld, korn og slaver med fra Danmark, når de tog på togt.
☐	☐	Vikingerne blev kristne, da de mødte munkene på øen Lindisfarne.
☐	☐	Istanbul var handelscentrum i vikingetiden.
☐	☐	Vikingerne sejlede med sejl og styrede efter solen og stjernerne.
☐	☐	Vikingerne sejlede til Nordnorge fra Grønland for at hente træ til huse.

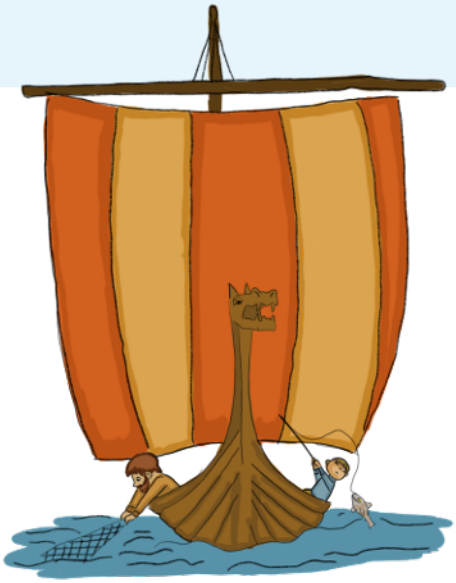

Tekst & illustrationer © legoglektie.dk

Kort

Herunder kan du se et kort over vikingernes togter.
De sejlede rundt i hele Norden og Europa.
De sejlede langs kyster, på det åbne hav og ned gennem Europas floder.

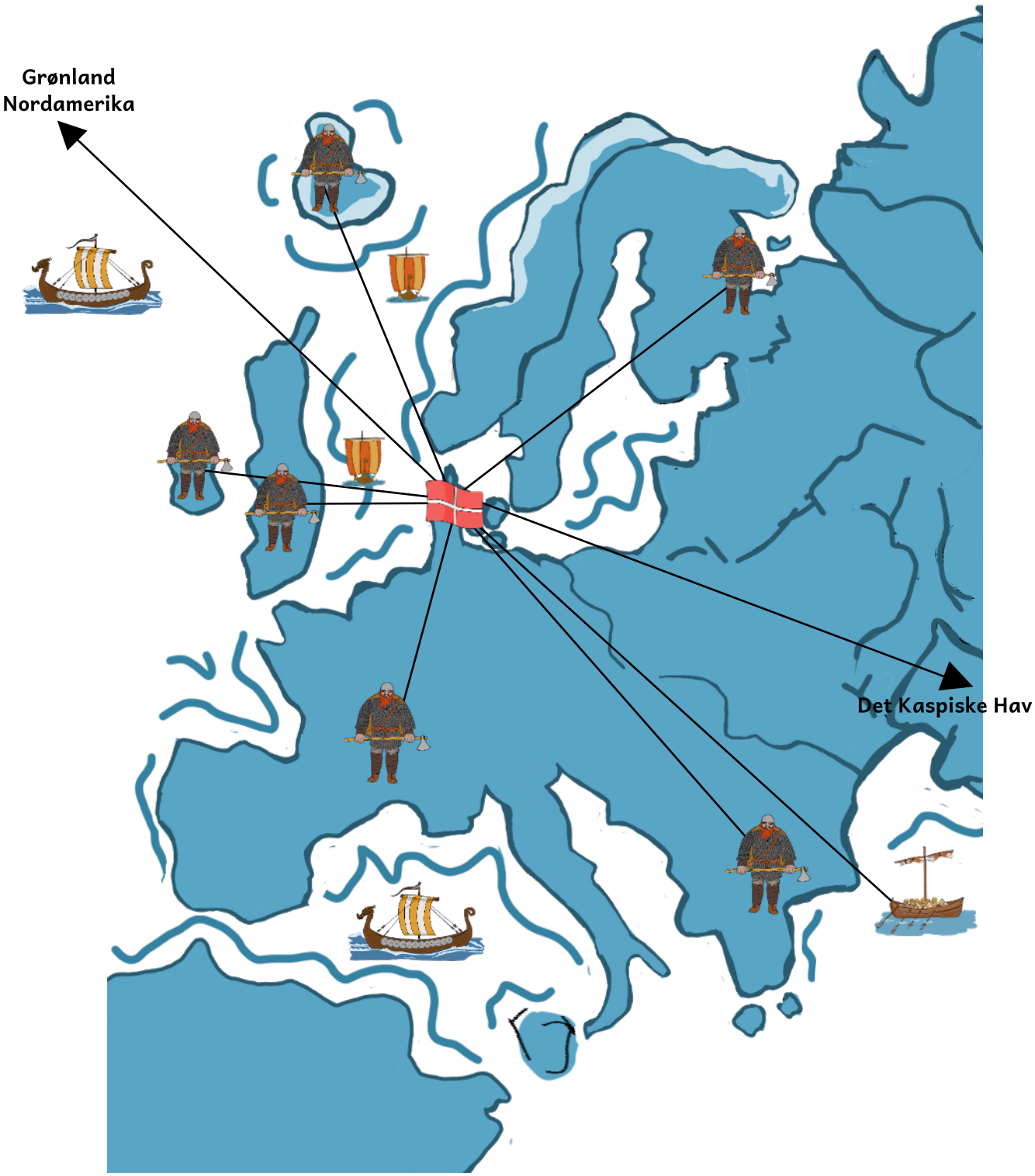

Tekst & illustrationer © legoglektie.dk

Runer

Tilbage i jernalderen begyndte man at bruge et skriftsprog. Altså kunne man nu skrive ved at hugge en slags bogstaver, kaldet runer, ind i træ, ben og sten.

I vikingetiden udvikles runerne. Fra før at have 24 runer havde man nu kun 16-19 runer. Dette rune-alfabetet hed Futhark.

Runer består udelukkende af lige streger, som er sat sammen i mønstre. På den måde var det let at hugge navne, beskeder eller andet ind i forskellige materialer.

Når man skal skrive med runer, skal man lægge mærke til, hvordan ordene lyder. Der er nogle bogstaver, der ikke findes en rune for, f.eks. C.

Når man skriver med runer, skriver man som ordet lyder. F.eks. hvis man skal skrive "Charlotte", ville det være "Sjarlote".

Tekst & illustrationer © legoglektie.dk

Rune-alfabetet

Vikingernes 16-19 runers Futhark blev kun brugt i Norden.
I resten af Europa brugte man stadig 24 runer.

Nedenfor ser du runealfabetet med 24 runer.

Skriv en vigtig besked fra dit vikinge-jeg til dit nutids-jeg.

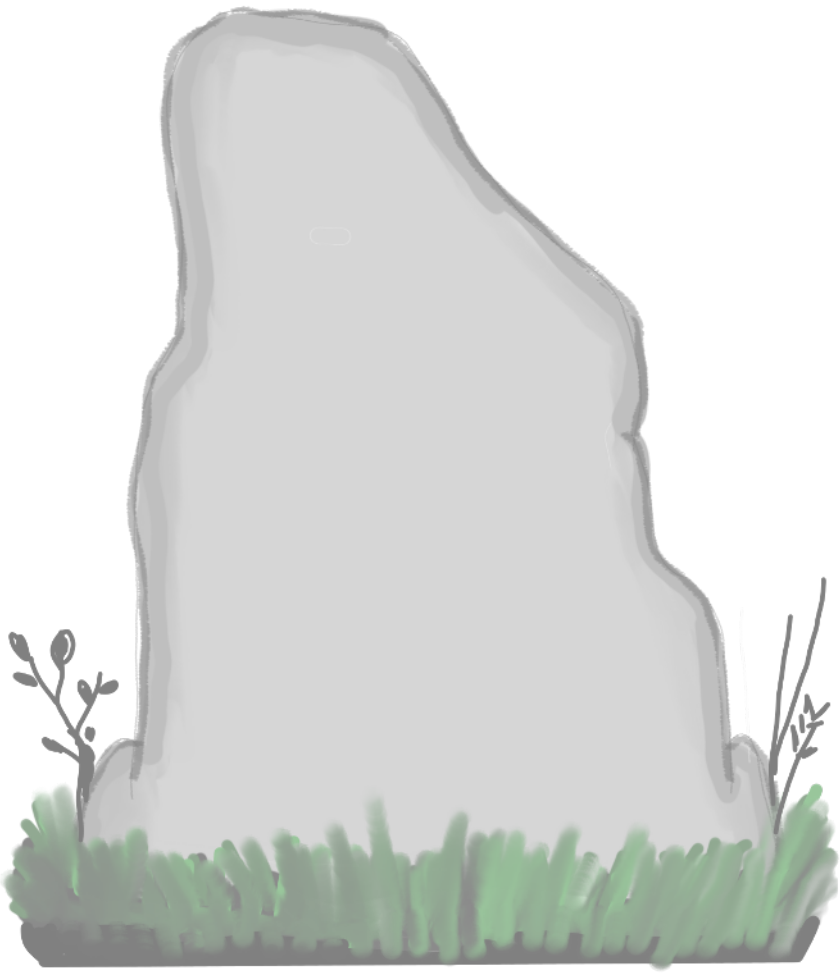

Tekst & illustrationer © legoglektie.dk

Hvad gemmer sig bag runerne?

Kan du tyde vikinge-ordsproget, der gemmer sig bag runerne?

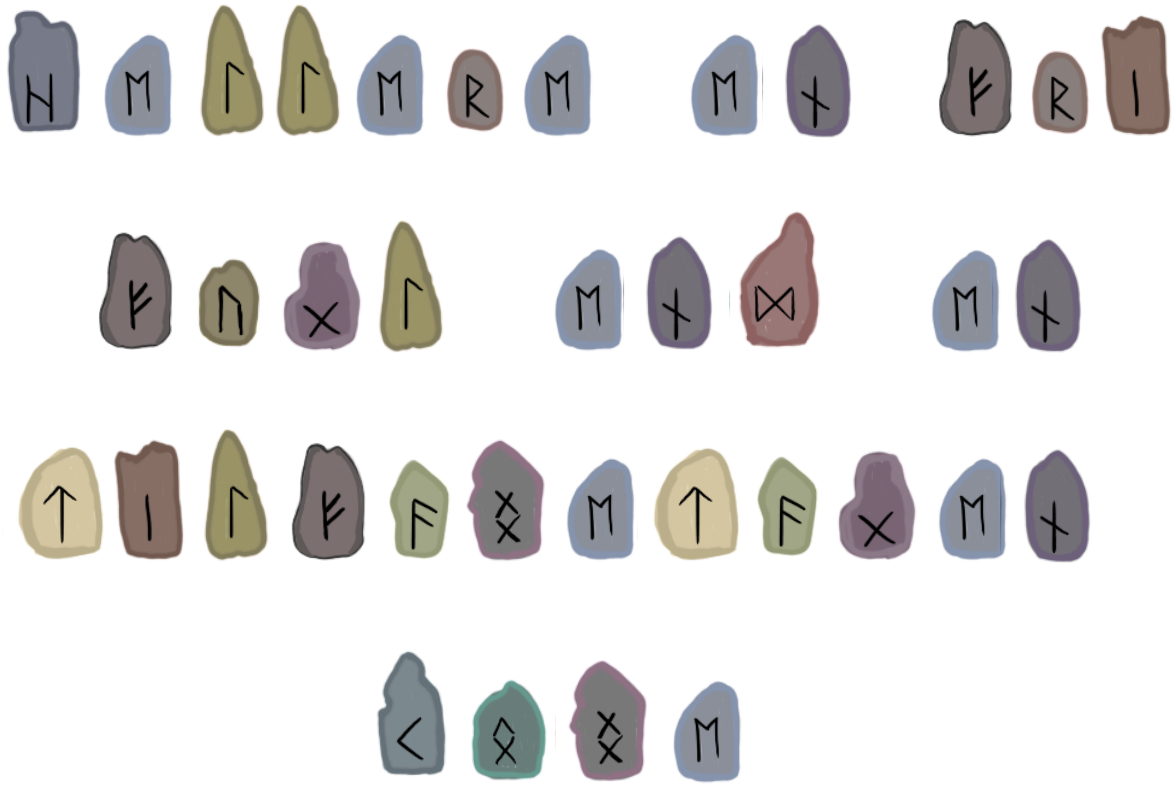

Hvad tror du, det betyder?

Tekst & illustrationer © legoglektie.dk

Tro

Vikingerne troede på mange forskellige guder. De guder som vikingerne troede på, tilhørte det vi i dag kalder "nordisk mytologi".

Hver gud var gud for et specifikt område. Odin, den øverste gud, var gud for krig og visdom. Thor var krigsgud. Der var også andre guder end disse.

Guderne boede i Asgård. Menneskenes verden kaldte de Midgård. Vikingerne troede på, at når en kriger døde, kom han til Valhal. Det var der, Odin boede.

Vikingerne ofrede til guderne. Specielt var det vigtigt at ofre, inden de skulle på togt. Det kunne være mad, dyr eller genstande, de ofrede. De håbede på, at guderne ville være med dem og passe på dem på deres togt.Man kunne også ofre for at få en god høst eller godt vejr.

Tyr

Freja

Loke

Balder

Heimdal

Odin

Thor

Tekst & illustrationer © legoglektie.dk

Vikingerne blev kristne

Rundt omkring i Danmarks nabolande begyndte man at blive kristne omkring år 700. I år 710 kom den første missionær til Danmark, for at overbevise vikingerne om, at kristendommen var den rigtige tro. En missionær er lidt ligesom en præst, der fortæller om Gud og Jesus.

I slutningen af 900-tallet bestemte kong Harald Blåtand, at nu skulle vikingerne være kristne.
Hvorfor gjorde han så det?
Jo, det var der flere grunde til. Danmark blev presset lidt af sine nabolande, som allerede var kristne. Derudover var det også smart, når de skulle ud på togt og handle. Handelsmænd i andre lande ville nemlig helst handle med vikingerne, hvis de også var kristne.

Ville du skifte tro, hvis statsministeren eller kongen sagde, at du skulle? Hvorfor/Hvorfor ikke?

_____

_____

_____

_____

_____

Tekst & illustrationer © legoglektie.dk

Jellingestenen

Harald Blåtand havde bestemt, at Danmark og vikingerne skulle være kristne. Derfor rejste han i år 965 en runesten i Jelling.

Runesten er store sten, som er pyntet med mønstre og runer. Det er en slags mindesten for folk, som er døde. På runestenene står den dødes navn, hvad den døde skal huskes for, og hvem der har rejst stenen. Runesten var ofte meget farverige og placeret centralt, så alle kunne se dem.

Harald Blåtand rejste Jellingestenen som et minde om sine forældre, Gorm den Gamle og Thyra.

På stenen står der, at den er rejst til minde for hans forældre, og at det var Harald, der rejste den. Der var flere konger, der hed Harald dengang. Derfor har Harald skrevet, han var den Harald,
der var konge over hele Danmark og Norge, og som gjorde danskerne kristne.

© ruuth

Hvis man i dag skal fortælle om en stor nyhed, som man gerne vil have, at mange hører, hvordan gør man så?

Tekst & illustrationer © legoglektie.dk

Kristne eller ej?

Vikingerne blev kristne. Det havde Harald Blåtand bestemt. Fra den ene dag til den anden smed vikingerne deres halskæder med Thors hammer ud, de stoppede med at ofre og....

Ej, det var nok ikke helt sådan det skete. Det, at Danmark blev et kristent land, var en lang overgang. Da de første missionærer kom til Danmark i starten af 700-tallet, blev de første vikinger kristne. Gennem de næste par hundrede år, blev flere og flere kristne.

Vi har nogle fund fra vikingetiden, som fortæller os, at nogle var kristne og andre var ase-troende (tror på de nordiske guder).

Man har fundet en støbeform, som man kan lave smykker i. Den indeholdt både en form til et kors og en form til Thors hammer. Man har også fundet gamle vikingegrave, hvor der var offergaver til de nordiske guder i, selv om Danmark var kristent på det tidspunkt.

Hvorfor tror du, at det tog lang tid, før næsten alle vikinger var kristne?

Tekst & illustrationer © legoglektie.dk

Konger i vikingetiden

Gennem vikingetiden var der flere forskellige konger, der regerede over Danmark. Ordet "konge" blev brugt om en ledende stormand (altså en stormand over stormænd). Dem kunne der godt være flere af. Derfor var der ofte kamp for at blive konge.

Da Gorm den Gamle blev konge, kom der mere styr på rækkefølgen og stamtræet. Nu begyndte kongetitlen at gå i arv. Faktisk helt frem til i dag og Kong Frederik 10.

Harald Blåtand og hans søn, Svend Tveskæg, er nogle af de danske konger fra vikingetiden, vi kender bedst. Harald Blåtand er kendt for at rejse Jellingestenen. Svend Tveskæg beskrives som den store vikingekonge, og førte krig mod sin egen far, Harald.

På næste side ser du et stamtræ
over kongerne i vikingetiden!

Kan du...

... finde den konge, der blev ældst? _____

... finde den, der var konge længst tid? _____

... finde Hardeknuds oldefar? _____

Tekst & illustrationer © legoglektie.dk

De danske kongers stamtræ

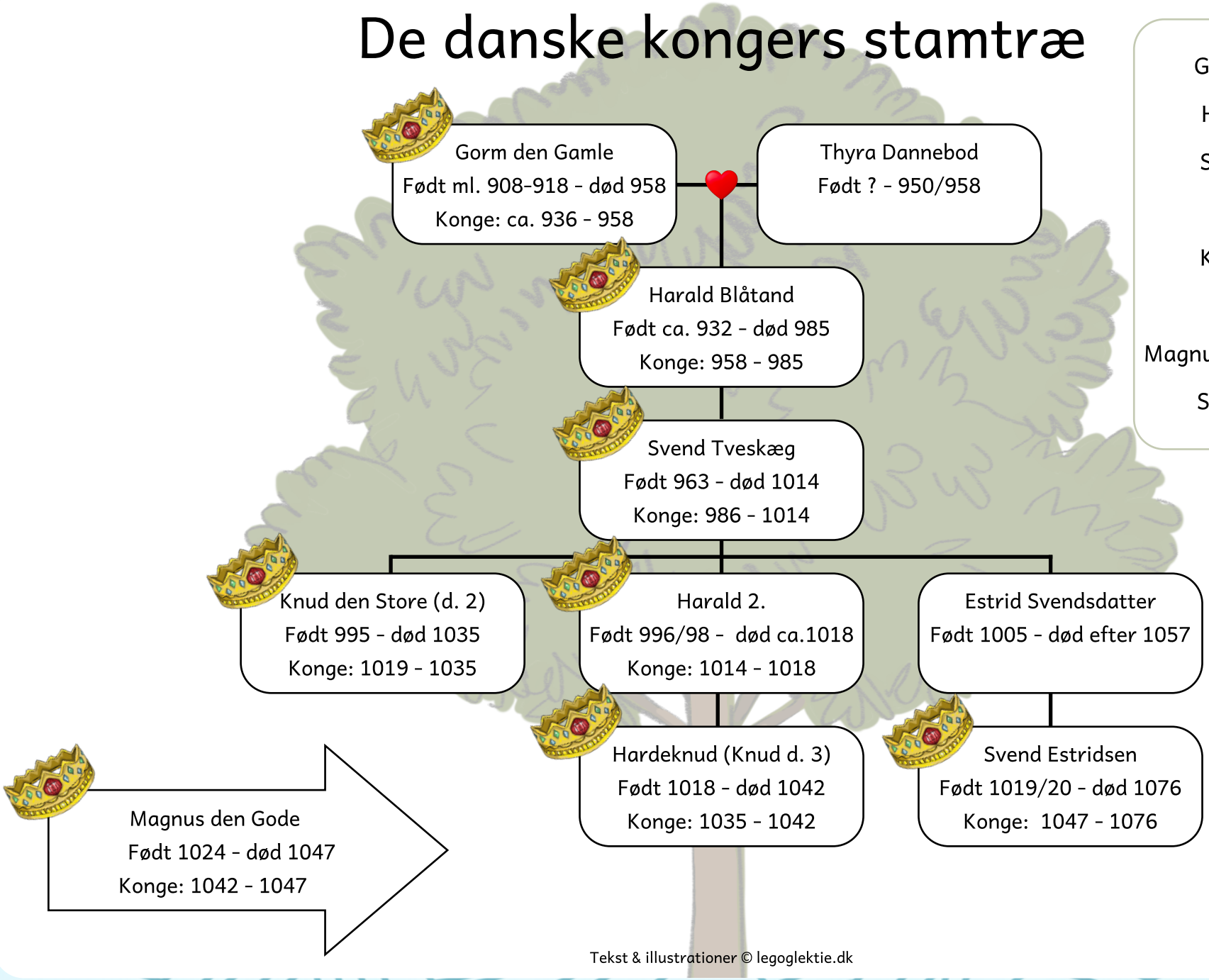

- Gorm den Gamle
- Harald Blåtand
- Svend Tveskæg
- Harald 2
- Knud den Store
- Hardeknud
- Magnus den Gode (Norge)
- Svend Estridsen

Tekst & illustrationer © legoglektie.dk

Byer fra vikingetiden

Til venstre ser du et kort over Danmark.
Hvor ville du bygge byer, hvis du var en viking?
Sæt kryds på kortet!

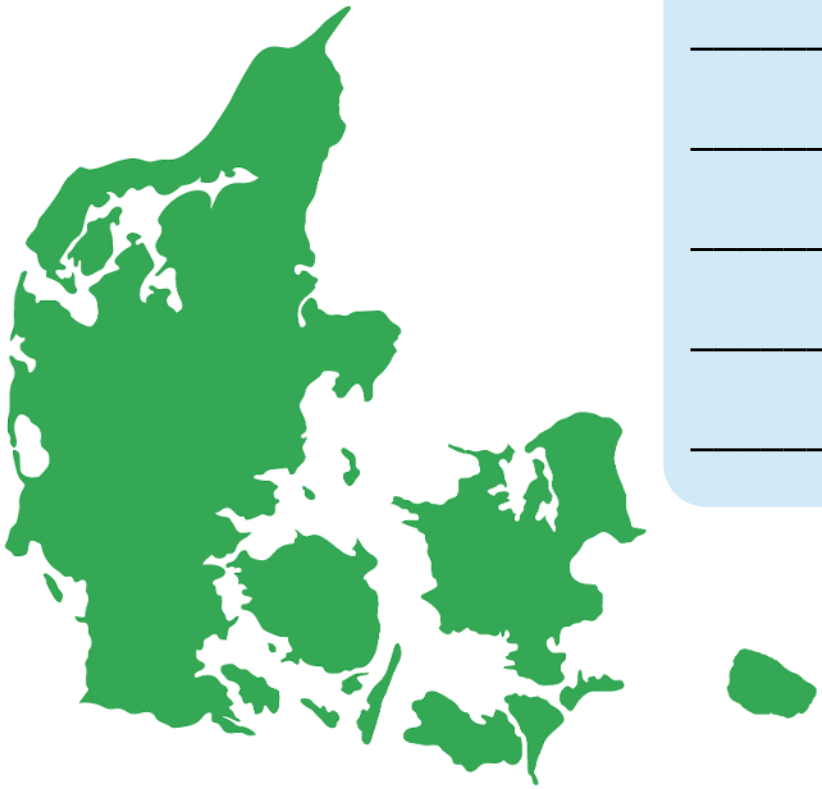

Hvorfor?

_____

_____

_____

_____

_____

Byer som Ribe, Århus, Viborg og Roskilde stammer fra vikingetiden. I byerne boede vikingetidens mennesker. De levede af handel og håndværk. Derfor var det smart at placere byer tæt på vand. På den måde var det lettere at komme ud på plyndringstogt og handelstogt. Det var også lettere for de handlende fra andre lande at komme til handelsbyerne i Danmark.

Ribe var den første danske by. Den blev opført i år 710. Byen Hedeby var den vigtigste vikingeby. Den findes ikke længere, men den lå der hvor Slesvig by ligger i dag. Den lå tæt ved en flod. Byen blev handelscentrum i Europa i vikingetiden.

Tekst & illustrationer © legoglektie.dk

Vikinge-brug

Hvor i din hverdag støder du på vikinger?
Tænk på madvarer, tøj eller film/TV!

_____

_____

_____

_____

I mange mange år har man brugt vikinger, vikingehjelme eller vikingeskibe til logoer og reklamer.
Tænk bare på Stryhns leverpostej,
GØL-pølser, rugbrød eller fodboldhatte.

Produkterne herover er alle eksempler på en måde vi bruger historien på. Vikingerne hjælper med at sælge produktet. Vikingerne var stærke, seje og ikke mindst **danske**.
Det er meningen, at vi skal tænke:

"Der er en viking på den boremaskine. Den er nok god, stærk, stabil og dansk. Det tror vi på - den køber vi!"

Tekst & illustrationer © legoglektie.dk

Havde de horn?

På produkter og i mange film og bøger vises vikinger med horn på hjelmen. Men så de egentlig sådan ud?

Påstande om vikinger med horn i hjelmene er blevet undersøgt i mange år af arkæologer. På trods af det, er der aldrig fundet en vikingehjelm med horn. Vi har heller ikke nogle skriftlige kilder, der tyder på det.

Derimod havde vikingerne hjelme, som beskyttede hoved, næse og sommetider hals. De var også mere praktiske i krig.

Fascinationen og stoltheden over vikingerne opstod i slutningen af 1800-tallet. I hele Europa var det i denne periode, at national stolthed og identitet blev skabt.

Danmark havde tabt krigen i 1864, og behøvede et nationalt fællesskab. Historien om de stærke vikinger og det store Danmark blev en del af det. Vikingerne var noget helt særligt i Danmarks historie.

Påstanden om, at vikinger havde horn i hjelmene, er altså en myte, der er opstået i slutningen af 1800-tallet.

Tekst & illustrationer © legoglektie.dk

Tidsrejsen

Forestil dig, at du kan rejse tilbage til vikingetiden.

Du bestemmer selv hvilket år, og hvad der sker på rejsen.

(Forslag: Med på vikingetogt, besøg i landsbyen,
en dag som Harald Blåtand, Munk på Lindisfarne m.m.)

Når du kommer tilbage til nutiden, vil Nationalmuseet gerne høre om dine oplevelser. Skriv dem herunder!

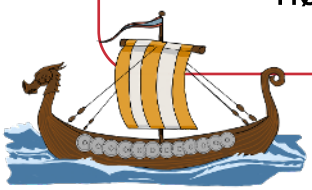

År:_____

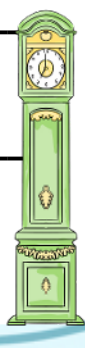

Tekst & illustrationer © legoglektie.dk

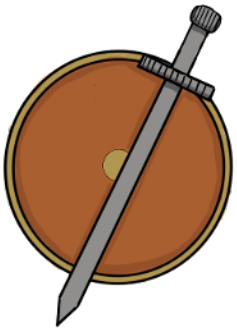

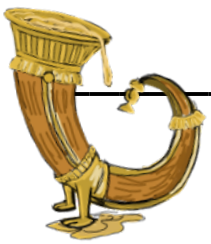

Tekst & illustrationer © legoglektie.dk